

Dr. NÉMETH JÁNOS ISTVÁN kultúrakutató, a Nemzeti Művelődési Intézet Stratégiai és Fejlesztési Főosztálya vezetője.

Európai Uniós fejlesztések a közművelődésben II.

A Nemzeti Művelődési Intézet alapító okirata pontosan meghatározza alapfeladatait. Ezek közé tartozik az Európai Uniós támogatások előkészítésében való közreműködés. Ez feltételezi, hogy a 2014-2020 közti időszak operatív programjainak a tervezéséhez megfelelő muníciónk, érványgunk, legfőképpen az Európai Unióban is megbecsült hasznos gyakorlatunk legyen. Ez a számvetés lehetőséget kínál továbbá arra, hogy összevessük a közművelődés közösségi gyakorlatát az európai országokra jellemző hasonló megoldásokkal; ezzel párhuzamosan beszélhetünk a magyar közművelődésben megvalósított fejlesztések, jó gyakorlatok módszertanáról, eredményeiről.

Az Európai Unió és a magyar társadalom közművelődéssel szemben megfogalmazott elvárásai alapvetően azonosak. A kultúráközvetítés hivatásán alapuló szakterület gazdag eszköztárával vegyen részt a helyi értékek feltárásában, a közösségi élet fejlesztésében, a gazdasági élet dinamizálásában, végső soron járuljon hozzá a társadalmi növekedéshez. Nem véletlen tehát, hogy míg Brüsszelben konferenciát szerveznek a kulturális szektor és a kreatív ipar gazdaságélénkítő szerepéről, a TÁMOP 3.2.3 „Építő közösségek” konstrukció keretében a közművelődési intézmények mintegy másfél milliárd forintnyi támogatást kaptak a kreatív iparral kapcsolatos kompetencia-fejlesztésre az egész életen át tartó tanulás informális és nonformális tanulási alkalmain.

Ez az elsődleges magyarázata, hogy a Szín – Közösségi Művelődés szakmai lapban továbbra is folytatjuk az Uniós fejlesztések bemutatását, elősegítve e folyamat eredményeinek széles körű megismertetését, alkalmazását. Ezt a szándékot a közművelődés infrastrukturális és tartalmi fejlesztéseinek változatos bemutatásával juttatjuk érvényre.

Előjáróban

Az Európai Unió Strukturális Alapjaiból származó támogatásainak eléréséhez az elsődleges feladat az volt, hogy a közművelődés, a közösségi művelődés sajátosságait, ezen belül a művelődési házakban folyó tevékenységeket azonosítani tudjuk a részben vagy teljesen hasonló európai gyakorlatokkal. Döntő érvány volt, hogy nyugaton is egyre jelentősebb pénzekkel támogatják a közösségek létrejöttét elősegítő, ahogy ott mondják, a társadalmi tőkét fejlesztő, és a magyarországi művelődési házakhoz nagyon hasonlóan működő szervezeteket, intézményeket. Ezért az Európai Unió támogatásainak tervezése és elosztása során nyilvánvalóvá vált, hogy az egész életen át tartó tanulás új tanulási formái és a közművelődési tevékenységek lényegüket tekintve azonosak, szorosan kötődnek a közoktatáshoz, az ott megalapozott kompetenciák továbbfejlesztői. Ezek a szakmai értékek a jóval fejlettebb társadalmakban is tudnak megoldási alternatívákat kínálni a kulturális konfliktusok és a devianciák ke-

zelésére, a társadalmi és a kulturális tőke alapját képező közbizalom fejlesztésére, a társadalmi összetartozás mikrostrukturáinak kiépítésére.

A kulturális életet érintő legjelentősebb tartalmi és infrastrukturális fejlesztések a közművelődési szakterületen valósultak meg az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) operatív programjaiban. A Társadalmi Megújulás Operatív Programjában (TÁMOP 3.2.3.) a minőségi oktatás prioritás tengelyén allokált források összesen 11 573 628 873 Ft-ot tettek ki. „Nomen est omen”, mondhatjuk közművelődés fő célját, a *közösségi művelődést* az európai uniós pályázatok program-nevében is megjelenítő „Építő közösségek” TÁMOP 3.2.3-as kódjelet viselő beavatkozásra. A Közművelődési Stratégia fejezetcímei, mint *Életmód – művelődés – minőség, Aktív idősor, Kreatív ifjúság, Múlt – jelen – jövő, Alkotó emberek*, különböző életkorú, eltérő érdeklődésű közösségeket jeleznek, amelyek tevékenységei a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP 3.2.3) pályázatain, mint fejlesztési célok és támogatható tevékenységek egyaránt megjelentek. 2013. április 5-ig 11 573 628 873 forint támogatás került pályázati formában meghirdetésre, 2008-tól 4 ütemben. A sikeres pályázatok eredményeként művelődési házainkba, a közösségek működésének segítésére lehetett fordítani ezt az összeget, ami a szakterület korábbi kiegészítő szakmai forrásaihoz viszonyítva példátlanul jelentős támogatás. Miként korábbi példa nélküli az

is, hogy egy kis Nógrád megyei falu, egy megyei jogú város, egy alföldi vagy dunántúli település művelődési háza éppúgy eséllyel pályázzon és kapjon 30 vagy akár 100 millió forintot szakmai munkája tartós stabilizálására, megújítására. Márpedig ezúttal ez történt.

Figyelembe véve a konzorciumi partnereket és az együttműködési megállapodásokat, közel 2 500 közművelődési intézményt és szervezetet, valamint iskolát, egyházi és civil szervezetet érintett közvetlenül vagy közvetve ez a támogatás.

Az „Építő közösségek” támogatásával kapcsolatosan jelentős tapasztalatok állnak rendelkezésre. Nem csupán az irányító hatóság által megrendelt tanulmányra gondolunk. Olyan elemzésekre és adatokra is, mint a TÁMOP Fórum által rendszeresen közölt feldolgozások. Természetesen szakmai érvényességét tekintve mindenek előtt a közművelődés országos szakfelügyelete által 2010-2011-ben végzett, a HEFOP 3.5.4, a TÁMOP 3.2.3-08/1, illetve a TÁMOP 3.2.3-08/2 kódjellel megjelent pályázatainak majdnem teljes körű vizsgálati anyagára, amelynek záró tanulmánya hamarosan közzé teszi a tapasztalatokat e lap hasábjain.

Az „Építő közösségek” pályázatait egyértelműen szakmatörténeti jelentőségűek. E jelentőséget két tényező támasztja alá. A magyar közművelődésnek igazolnia kellett itthon és Európában egyaránt, hogy tevékenységei, intézményei, látogatói egyaránt megfelelnek az európai normáknak és hasonló gyakorlatnak. Történeti kialakulásában és működési gyakorlatában a közművelődés jelen van a társadalom teljességében. E szélesen értelmezett közművelődés minden szervezet és intézmény számára tulajdonít művelődési funkciót, miszerint a kialakuló személyiség a szocializáció során, azaz minden életkorban és minden élethelyzetben változatos művelődési, tehát aktív kultúraelsajátítási folyamat részese. Ebben a nyitott felfogásban a magyar közművelődés szervesen illeszkedik az Európai Unió jelentős programjához,

amelyet az Egész életen át tartó tanulás stratégiája foglal össze. Ennek a programnak is az a lényege, hogy minden oktatási, kulturális és művészeti intézmény és közösség részt vállal a személyiség egész életen át tartó tanulásában, művelődésében. *A magyar közművelődés sajátossága, hogy a művelődési házakat, mint a szélesen értelmezett közművelődés emberközpontú, kiterjedt intézményrendszerrel és kultúráközvetítő szakemberekkel bíró, professzionális intézményeit fogadta el a helyi társadalmak sokasága, nem utolsó sorban a huszadik század hetvenes-nyolcvanas éveinek reform törekvéseinek a hatására. Ennek eredményeként ezek az intézmények a 21. században az egész életen át tartó tanulás fontos színterei lettek Magyarországon és Európában egyaránt.*

A legfontosabb infrastrukturális fejlesztések a közművelődési intézményhálózat átfogó megújítását szolgálták. Ezek közül jelentős beruházások valósultak meg a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Programban (TIOP) tervezett „AGÓRA-programban”, amely integrált közösségi és közművelődési központok és területi közművelődési tanácsadó szolgálatok létrehozását irányozta elő. Az átadott intézményekről, illetve a Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezésére a Kulturális Központok Országos Szövetsége Kecskeméten megtartott konferenciája részeként megalakított „Agora Műhely” munkájáról folyamatosan beszámolunk lapunkban.

A helyi közművelődési-közösségi fejlesztések nagyságrendjét érzékelteti, hogy *a regionális operatív programokban (ROP) 5.3 Mrd Ft összegben valósultak meg infrastrukturális beruházások, fejlesztések.*

A magyar közművelődés e megújulás részeként és segítségével vált a fejlesztéspolitika szakemberei számára is értelmezhetővé.

A tapasztalatok alapján – az előtünk álló tervezési időszakban – a kö-

zösségek társadalomfejlesztő, gazdaság-élénkítő lehetőségeit is a támogatások körébe kell vonni.

A jövőt illetően joggal felvethető a kérdés, lesz-e folytatása ezeknek a támogatásoknak, mit kell tenni ezért a szakpolitika felelőseinek. *A stratégiai követelmények teljesítése továbbra is szükséges, de már nem elégséges feltétele a támogatások elérésének a közösségi művelődés céljainak megvalósulásához. Nagyon fontos, hogy a 2007-2013-as időszak támogatásainak hatásairól, eredményeiről vagy akár gondjairól is szervezeten, hatékonyan és nagyon érthetően tudjunk kommunikálni.* Nem is elsősorban a kulturális szakmai körökben, bár ott is, hanem a döntést hozók, a politikusok, a vidékfejlesztők, a közgazdászok, az Európai Unió adminisztrációjának szakemberei körében. Ennek a munkának a jövőben bázisa és szervezője lesz a Nemzeti Művelődési Intézet. A Stratégiai Fejlesztési Főosztály változatos módszerekkel igyekszik megfelelni ennek a követelménynek, elősegítve a 2014-2020-as időszakban a közművelődés eredményes szereplését a fejlesztési források elérésében. Mindezt a Főosztály a korábbi fejlesztésekben részesülők sajátos közösségeinek (hálózatainak) életre hívásával, működtetésével, az eredményeket reprezentáló kiadványok gondozásával, ezeket dinamikus bemutató honlapok működtetésével, és nem utolsó sorban a most formálódó támogatási tartalmak szövegezésében való aktív részvétellel kívánja elérni.

A következő lapszámban a közművelődés országos szakfelügyelete által 2010-2011-ben végzett, a HEFOP 3.5.4, a TÁMOP 3.2.3-08/1, illetve a és a TÁMOP 3.2.3-08/2 kódjellel megjelent pályázatainak majdnem teljes körű vizsgálati anyagának záró tanulmányából tesszük közzé a legfontosabb tapasztalatokat, a tanulmány összegzését, és javaslatait.

A közművelődési szakterület Európai Unió támogatásokból megvalósult fejlesztéseinek együttes összege 2007 – 2013. között

TÁMOP „Építő közösségek” 3 ütem	TIOP-1.2.1. Agora-program két ütem	TIOP-1.3.3. Agora pólus	önkormányzat kiegészítés	ROP	összesen
11 573 628 873	10 073 628 873	8 262 000 000	1 100 000 000	5 282 000 000	36 473 628 873